



Meeqqanut inuusuttunullu suliassaqar- fimmi suliassat amerlassusaat pillugu nassuiaat



Nassuiaat:

Meeqqanut inuusuttunullu suliassaqarfimmi suliassat amerlassusaat pillugu nassuiaat

Januaari 2017

Namminersorlutik Oqartussat

Isumaginninnermut, Ilaqutariinnut, Naligiissitaanermut Inatsisinillu Atuutsitsinnermut Naalakkersuisoqarfik

inijian@nanoq.gl

Imaneq 4
Postboks 260
DK-3900 Nuuk
Kalaallit Nunaat
Grønland

Oqa. +299 34 50 00

Imaasa nalunaarsorneqarfiat

1.0 Siulequt.....	4
2.0 Aallaqqaasiut	6
3.0 Periaaseq.....	6
4.0 Meeqqanut inuusuttunullu suliaassanik suliarinninnermut akisussaaffik	7
5.0 Meeqqanut inuusuttunullu isumaginninnermi sumiginnakkanik suliaassanik suliarinnittartut suliaassaasa amerlassusaannik aamma suliaassiissutit nammakkiinerannik nalilersuineq.....	8
5.1 Suliaassanik suliarinnittartut ataasiakkaarlugit suliaasa amerlassusaat	8
5.1.1 Qaasuitsup Kommunia	8
5.1.2 Qeqqata Kommunia	9
5.1.3 Kommuneqarfik Sermersooq	9
5.1.4 Kommune Kujalleq	9
5.2 Suliaassanik suliarinnittartunut suliaassiissutit nammakkiinerisa nalilersuiffiqineqarneri	10
6.0 Suliaassanik suliarinnittartumut suliaassat amerlassusaannik missingersuuteqarnerup naleqquttuunerinik nalilersuineq	12
6.1 Suliap misissoqqissaarnerata inernerit	13
6.1.1 Isumaginninnermut siunnersortinut aamma suliaassanik suliaassinneqartartunut amerlanernut aningaasartuutit.....	13
6.1.2 Suliaassanik suliarinnittartunik pissarsiorneq aamma tigummiinnarneq.....	13
6.1.3 Suliaassanik suliarinnittartut aamma sullissiviit pisortaasa suliaassamut piginnaasaat	15
6.1.4 Assigiiaartumik sulianik suleriaaseq assigiissaartumillu suliart ingerlaneranik allaaserinninnerit	15
6.1.5 Paasissutissanik aamma ilisimasanik avitseqatigiinneq	16
6.1.6 Eqikkaaneq.....	17
6.2 Suliaassat amerlassusaannik missingersuutininik aalajangiinerup naleqquttuunerinik nalilersuineq	17
6.2.1 Suliart amerlassusaannik missingersuutininik atortuulersitsinnermi illoqarfik misiliiffiu-soq.....	18
6.2.2 Meeqqanut inuusuttunullu suliaassaqaarfimmi suliaassanik suliarinninnermi pissutit allat.....	18
6.2.3 FN-ip meeqqanut isumaqatigiissutaasa ilanngunneqarnerata allaffissornikkut aamma aningaasatigut kingunerinik KORA-p paasiniaaqqissaarnera.....	19
7.0 Meeqqanut inuusuttunullu suliaassaqaarfimmi isumalluutininik naammattunik atugassiisoqarnerisooq pillugu nalilersuineq.....	20
8.0 Naggasiut.....	21
9.0 Atuagassiat atorineqartut allattorsimaffiat	22

1.0 Siulequt

Naalackersuisooqatigiinnissamik isumaqatigiisummi Naalackersuisut suliassanik suliarrinnittartut suliataat oqaluuserisassanut inississimavaat. Tassani takuneqarsinnaavoq, isumaginninnermi suliassaqarfimmi suliassanik suliarrinnittartut suliassaasa qanoq amerlatigisinnaanerata killigisassaannik aalajangersaanissaq anguniarlugu sulisoqassasoq.

Ukiuni kingullerni meeqqanut inuusuttunullu suliassanik kommunini sulineq ukkatari-neqarsimavoq. Immikkut tusarneqartarput nalunaarutit, kommunini meeqqanut inuusuttunullu suliassaqarfimmi suliassanik suliarrinnittartut akornanni annertuumik tamaviaarluni suliassaqarnerup kinguneranik, piffissaq eqqorlugu iliuuseqartoqarneq ajortoq. Tamanna aamma uppersineqarpoq nakkutilliinermi nalunaarusianit, taakku suliarrineqarsimapput isumaginnittoqarfimmi nakkutilliisut illoqarfinnut kommuninullu arlalinnut takusaasimanerannik tunuliaqutaqartunik. Nakkutilliinermi nalunaarusianit assigiinngitsunit taamaalilluni takuneqarsinnaavoq, sumiiffiit ilaanni nalunaarutit naammaginnartumik suliarrineqartarsimangitsut. Nakkutilliinermi nalunaarusianit aamma takuneqarsinnaavoq, suliassat amerlassusaat ingerlatsinermi sulisaatsip sunniuteqarluartup qularnaarneqarnissaanut amerlavallaartut aamma isumaginninnermi ingerlatsivinni suliinnermi atugarisitaasunik naleqqutsinngitsunik pilersitsisartut, tamanna isumaginninnermi suliassat suliarrineqangitsut amerliartorneranik kinguneqarpoq. Taamaammat Naalackersuisunut pingaartuuvoq, isumaginninnermi suliassaqarfimmi suliarrinnittartut suliassa amerlassusaata ukkartarineqarnissaat.

Naalackersuisut isumaqanngillat, suliniut taanna kisimiissinnaasoq imaluunniit kisimiissasoq. Tamanna pillugu 2017-imut aningaasanut inatsimmi aningaasaatinik immikkoortisoqarsimavoq suliniutinut arlalinnut meeqqat inuusuttuaqqallu sumiginnakkat pillugit suliata nukittorsarniarlugu, ilagalugit kommunit suliassaqarfimmi ingerlatsinerat aamma neqeroorutitik nutaanik ineriartortitsinerat periaatsinillu ineriartortitsinerat ikiorserniarlugit. Pilersitsiniarnerit taakku ataqatigiissutut isigineqarnissaat pisariaqarpoq.

Nassuiaanermik taassuminnga, taanna suliassat amerlassusaat pillugit 2015-imi inatsisartut upernaami ataatsimiinnerannit aalajangerneqartumut nangitsineruvoq, kommunini meeqqanut inuusuttunullu suliassaqarfimmi killigititaasut pingaarnersiorlugit eqqartorneqassapput. Taamatuttaaq meeqqanut inuusuttunullu suliassaqarfimmi suliassat amerlassusaannik missingersuutit aalajangiunnissaat naleqquttuunersoq ilaatigut nalilersuiffigineqartussaavoq suliniutinut attuumassuteqartunut allanut ilanngullugu, pitsaaliulluni suliata aallarniutaasoq nukittorsarniarlugu.

Naalackersuisut taamaammat nassuiaat manna meeqqanut inuusuttunullu suliarrinnittartut suliassa amerlassusaannut missingersuutit aalajangerneqartarlugit suliata nanginneranut aallariarfittut atorniarpaat. Meeqqanut inuusuttunullu suliassaqarfimmi ataatsimut suliinnermut atatillugu, ilaatigut aallarniutigineqarpoq suliassat amerlassusaannik missingersuutit aalajangiunnissaat pillugu misilittagaqalernissaq, taakkuninngalu uuttortarnermut periarfissanik misissuinissaq piareersaatitut suliniummik aallartitsinikkut, suliassat amerlassusaannik missingersuutit taamaattut nalinginnaasumik atulersinneqarnissaat sioqqullugu.

Atuarluarisi,

Sara Olsvig

Isumaginninnermut, Ilaqtariinnut, Naligiissitaanermut Inatsisinillu Atuutsitsinnermut
Naalakkersuisoq

2.0 Aallaqqaasiut

2015-imi upernaakkut ataatsimiinnermi aalajangerneqarpoq, "Naalackersuisut kommuninik saaffigineqqullugit peqquneqassasut suliassat aamma suliassiissutit nammakki-*inerat, suliassanik sularinnittartut, meeqqanut inuusuttunullu isumaginninnermi sumiginnakkanik suliaqartunut, aamma suliassaqarfimmi isumalluutinik naammattunik tunineqartarnersut, kiisalu ajornannginnersoq aamma suliassanik sularinnittartut suliassaasa amerlassusaannik missingersuutit aalajangerneqarnerisa naleqquttuunerisut nalilersuiffigineqarnissaat anguniarlugu*". Naalackersuisut misissuinerisa aamma suliaqarfimmik nalilersuinerit ineneri Inatsisartunut nassuiaatit 2016-imi Inatsisartut ukiakkut ataatsimiinneranni agguanneqassapput.

Isumaliutissiissummik suliaq tunulequtaralugu Isumaginninnermut, Ilaqutariinnut, Naligiissitaanermut Inatsisinillu Atuutsitsinnermut Naalackersuisoqarfik suliaqartisisimavoq kommunini ilaqutariinnut suliassaqarfimmi suliassanik isumaginnineq pillugu paasiniaaqqissaarnermik¹. Paasiniaaqqissaarneq aallaavigalugu, kiisalu Isumaginninnermut, Ilaqutariinnut, Naligiissitaanermut Inatsisinillu Atuutsitsinnermut Naalackersuisoqarfiup Nakkutilliinermik Ingerlatsivia aamma Qitiusumik Siunnersuisarfik nassuiaat una, isumaliutissiissutip aalajangersagaannik sularinnittoq sularineqarsimavoq.

Nassuiaat una ilusilersorneqarsimavoq immikkoortortat, isumaliutissiissummi alajangersarmaneri malillugit, Naalackersuisut isummerfigisassaattut. Taamalillutik immikkoortut tulliuuttut pingasut nassuiaammi nassuiarneqassapput:

- 1) Meeqqanut inuusuttunullu isumaginninnermi sumiginnakkanik suliassanik sularinnittartunut, suliassat amerlassusaannik aamma suliassiissutit nammakkiinerannik nalilersuineq
- 2) Suliassanik sularinnittartumut suliassat amerlassusaannik missingersuuteqartoqarsinnaanersooq aamma missingersuutinik aalajangiinerup naleqquttuunerinik nalilersuineq
- 3) Suliassaqarfimmi isumalluutinik naammattunik tunisisoqartarnersooq paasinialugu nalilersuineq

3.0 Periaaseq

Meeqqanut inuusuttunullu suliassaqarfimmi sulianik isumaginninnermik paasiniaaqqissaarnerup tunngavigai, ulloq unnuarlu paaqqinnittarfinni pisortat, kommunini inuit pinngitsuugassaangitsut, KANUKOKA, Qitiusumik Siunnersuisarfik aamma Isumaginninnermut, Ilaqutariinnut, Naligiissitaanermut Inatsisinillu Atuutsitsinnermut Naalackersuisoqarfik apeqqarissaarfigineri, kiisalu apersuinermi immersugassanik paasiniaarnerit aamma kommuninit nalunaarsuutit il.il.. Taakku tunuliaqutaralugit paasiniaaqqissaarnerup sammisaqarfiit arlallit pissutsinut assigiinngisitaartunut attuumasuteqartut sammivai, ilagalugit:

¹ Isumaginninnermut, Ilaqutariinnut, Naligiissitaanermut Inatsisinillu Atuutsitsinnermut Naalackersuisoqarfik sinnerlugu, Deloitte paasiniaaqqissaarnermik suliaqarsimavoq kommunit ilaqutariinni suliassaqarfiammi suliassanik isumaginninnerannik septembari 2016-imi. Paasiniaaqqissaarnermit eqikkaaneq paasissutissiinermi matumani ilanngunneqarsimavoq suliassat amerlassusaannut tunngasut.

- Isumalluutit, piginnaasaqarfiit aamma aaqqissuussaaneq
- Suliat ingerlaneri, periaatsit aamma tulleriissaartumik periaaseqarluni ingerlat-sinerup ikiorserneqarnera
- Neqeroorutit/iliuusissanut periarfissat
- Ilisimasanik avitseqatigiinneq aamma suleriaatsinik pitsaanerpaanik ineriartor-titsineq

4.0 Meeqqanut inuusuttunullu suliassanik suliarinninnermut akisus-saaffik

Pisortat meeqqanut inuusuttunullu ikiuinerat inatsisini malittarisaliuunneqarsimavoq, tamanna annermik takuneqarsinnaavoq Meeqqanut inuusuttunullu ikiorsiisarneq pillugu Inatsisartut peqqussutaat nr. 1, 15. april 2003-meersumi, kingusinnerusukkullu al-lannguutit ilanngullugit Inatsisartut peqqussutaat arlallit tunngavigalugit (Inatsisartut peqqussutaat nr. 9, 14. november 2004-meersoq, Inatsisartut peqqussutaat nr. 9, 20. november 2006-meersoq aamma Inatsisartut peqqussutaat nr. 6, 5. december 2008-meersoq). Meeqqanut inuusuttunullu ikiorsiisarneq pillugu Inatsisartut peqqussutaat nr. 1, 15. April 2003-meersumi siunertatut aaliangersakkani § 1, stk. 1-mi takuneqarsin-naavoq: *"Inatsisartut peqqussutaata uuma siunertaraa meeqqap qitiusumik inissin-neqarnissaa aamma sulinialernerit tamarmik peqqussut malillugu pisassasut meeqqap pisariaqartitai aallaavigalugit."*

Peqqussutip § 2, stk. 1-mit, takuneqarsinnaavoq aammattaaq: *"Kommuneqarfimmik aqutsisut pisussaasut alliarturnermi atukkanik pilersitsissallutik, meeqqaat inuusuttullu ineriartornerannik, atugarissaarnerannik aamma nammineersinnaanerannik siuar-saasunik."* Tassunga atatillugu kommuneqarfimmik aqutsisut suliassarivaat:

- Meeqqat inuusuttullu inuunermi atugarisaannik nakkutilliinissartik
- Nalunaarutinut qisuariarnissartik
- Atugarisanik pineqartunik misissuinissartik, kommuneqarfimmik aqutsisut mee-raq immikkut ikiorserneqarnissamik pisariaqartitsisoq ilisimatinneqarsimagunik
- Ikiorsiinissamik pitsaanerpaamik meeqqap immikkut pisariaqartitaanut naleqquttumik qinersinissartik
- Inissiinerit isumagissallugit aamma tassunga atatillugu iliussissanut pilersaar-utinik piareersaassallutik

Taamaammat kommunit, akisussaaffigaat, inatsisip meeqqanut inuusuttunullu ikior-siisarnerup eqqortinnissaa. Kommunit akisussaaffimmu atatillugu aamma isumalluutini tunineqarsimapput, qularnaarniarlugu inatsisip aalajangersagaasa malinneqarnissaat, taamaattut meeqqanut inuusuttunullu suliassanik suliarinnittartut naammattut atorfi-nitsinneqarnissaat.

5.0 Meeqqanut inuusuttunullu isumaginninnermi sumiginnakkanik suliassanik suliarinnittartut suliassaasa amerlassusaannik aamma suliassiissutit nammakkiinerannik nalilersuineq

5.1 Suliassanik suliarinnittartut ataasiakkaarlugit suliassa amerlassusaat

Ilaqutariinni suliassaqarfinni suliassanik isumaginninnermi paasiniaaqqissaarnermi naat-sorsorneqarsimavoq, katillugit 4.600 missaat isumaginninnermi meeqqanut inuusuttunullu suliassaqartoq.

Nunami tamarmi meeqqanut inuusuttunullu suliassaqarfinni 55-inik suliassanik suliarinnittartoqarpoq. Suliassanik suliarinnittartut taakku 55-inut ilaapput isumaginninnermi siunnersortit aamma isumaginninnermi siunnersortinit allaanerusut suliassanik suliarinnittartut sinneri allamik ilinniartitaanermik tunuliaqutaqartut soorlu siunnersuinnermut assistentit, isumaginninnermi perorsaasut, isumaginninnermi ikiortit il.il. Katillugit suliassat 4.634-it meeqqaanut tunngassuteqartuupput tamanna isumaqarpoq, suliassanik suliarinnittartut ataasiakkaarlutik nunami tamarmi agguaqatigiissillugu 84-it missaanni suliassaqartut. Paasiniaaqqissaarnerup kisianni takutippaa, suliassat aamma suliassanik suliarinnittartut amerlassusaat kommunit akornanni assigiinngissuseqartoq, tamanna Nalunaarsuiffik 1-imi takuneqarsinnaavoq.

Ataani allassimasut kommuninut ataasiakkaanut meeqqanut inuusuttunullu suliassaqarfimmi suliassat amerlassusaannut naleqqiullugu pingaarnersuilluni kisitsinik pingaarnernik eqqartuinerupput.

Suliassat amerlassusaannik taakkuninnga paasissutissiinnermi erseqqissarneqassaaq, kommunit assigiimmik sulianik kisitsineq ajormata, aamma nalinginnaasumik suliaq ingerlasoq assigiinngitsunik isumasiorneqarsinnaammata. Tamanna atuuppoq kommunit akornanni kisianni aamma kommunit ataasiakkat iluanni, tassani assingjissitaartunik suliati nalunaarsorneqartarsinnaammata. Taamatutaaq kommunit meeqqanut inuusuttunullu suliassaqarfimmi isumaginninnermut sulianik kisitsinermi ilanngussisimammata, ilaqutariinnermi suliassaqarfimmi sulianik suliarinnittarnermi paasiniaaqqissaarnermi. Kommuneqarfik Sermersuumi suliati 2.201-it taamammata imaqarput meeqqat innarluutillit pillugit sulianik 50-it missaanniit-tunik. Paasissutissiinnermi tamanna pillugu nalinginnaasumik, kiisalu kommunini meeqqanut inuusuttunullu suliassaqarfimmi suliati amerlassusaannik nalilersuinnermi, sillimaffigineqassapput sulianik kisitsinerit kommunini pisunit pivusunit allaanerusinnaammata kiisalu kommunit akornanni suliati amerlassusaat il.il. pillugit naleqqiussinermik ajornarnerulersitsisinnaallutik. Taamaammata tamanna pingaaruteqarpoq arajutsunaveersaassallugu suliassaqarfimmi nalilersuilluni suliani ingerlaqqin-nermi.

5.1.1 Qaasuitsup Kommunia

Qaasuitsup Kommuniani katillugit 1.327-inik suliassaqarpoq aamma 16-inik suliassanik suliarinnittartoqarpoq. Tamanna isumaqarpoq, Qaasuitsup Kommuniani suliassanik suliarinnittartut ataasiakkaarlutik agguaqatigiissillugu 83-inik suliassaqartut. Qaasuitsup Kommuniani meeqqat 4.445-t naleqqiukkaanni oqartoqarsinnaavoq kommunip meerrataasa 30 procentii isumaginninnermi suliassaqarfiusut.

5.1.2 Qeqqata Kommunian

Qeqqata Kommunian katillugit 586-inik suliaasaqarpoq aamma arfineq pingasunik (8) suliaasanik suliarinnittartoqarpoq. Qeqqata Kommunian suliaasanik suliarinnittartut ataasiakkaarlutik agguaqatigiissillugu 73-inik suliaasaqarput. Tamanna, suliaasanik suliarinnittartut ataasiakkaarlutik suliaasaanni appasinnerpaajuvoq kommunit tamarmik akornanni. Qeqqata Kommunian 2.423-inik meeraqarpoq aamma suliaasat 586-it naleqqiukkaanni oqartoqarsinnaavoq kommunip meerartaasa 24 procentii isumaginninnermi suliaasaqarfiusut.

5.1.3 Kommuneqarfik Sermersooq

Kommuneqarfik Sermersuumi katillugit 2.201-inik suliaasaqarpoq aamma 26-inik suliaasanik suliarinnittartoqarpoq. Taamaalilluni suliaasanik suliarinnittartut ataasiakkaarlutik agguaqatigiissillugu 85-inik suliaasaqarput. Nalunaarsuiffik 1-imi takuneqarsinnaasutut katillugit 5.546-inik Kommuneqarfik Sermersuumi meeraqarpoq. Ilutigalugu meeqqanut inuusuttunullu suliaasaqarfik Kommuneqarfik Sermersuumi 2.201-inik suliaasaqarpoq. Tamanna isumaqarpoq, kommunip meerartaasa 40 procentii isumaginninnermi suliaasaqarfiusut. Tamanna pillugu Kommuneqarfik Sermersooq kommuniuvoq, meeqqat amerlanerpaat, isumaginninnermi suliaasaqarfiusutut inissimasut kommuninut allanut naleqqiullugu. Tamanna ilaatigut pissuteqarsinnaavoq, Kommuneqarfik Sermersuup meeqqanut inuusuttunullu suliaasaqarfimmi sulianut kisitsineranni, aamma meeqqat innarluutillit ilanngunneqarsimanerat. Taassuma saniatigut pingaaruteqarpoq arajutsinaveersaarneqassasoq, kommunit suliatik assigiissaartumik naatsorsorneq ajooraat, taamaalilluni nalinginnaasumik kommunit akornanni naleqqiussinissat ajornakusulersillugit.

5.1.4 Kommune Kujalleq

Kommune Kujallermi katillugit 520-nik meeqqanut inuusuttunullu suliaasaqarpoq aamma tallimanik (5) suliaasanik suliarinnittartoqarpoq suliaasanik taakkuninnga suliarinnittussanik. Tamanna isumaqarpoq, suliaasanik suliarinnittartut ataasiakkaarlutik agguaqatigiissillugu 104-nik suliaasaqarput. Kommune Kujallermi suliaasat 104-t suliaasanik suliarinnittartut ataasiakkaarlutik suliaasaat isumaqarpoq suliaasanik suliarinnittartut kommunimi tassani, kommuninut allanut naleqqiullugit suliaasaqarnerpaajusut. Ilutigalugu Nalunaarsuiffik 1-imi takuneqarsinnaavoq, Kommune Kujallermi 1.636-inik meeraqarpoq. Kommunimi meeqqanut inuusuttunullu suliaasaqarfimmi katillugit 520-nik suliaasaqarnera isumaqarpoq Kommune Kujalliup meerartaasa 32 procentii isumaginninnermi suliaasaqarfiusut.

Nalunaarsuiffik 1: Meeqqanut inuusuttunullu suliassaqaarfimmi aamma meeqqanut inuusuttunullu suliassanut suliassanik sularinnittartut amerlassusaat

	Suliassanik sularinnittartut	Suliassat	Sularinnittartup ataatsip suliassai	Kommunimi meeqqat	Kommunimi meeqqamut ataatsimut suliassat
Qaasuitsup Kommunia	16	1.327	83	4.445	0,30
Qeqqata Kommunia	8	586	73	2.423	0,24
Kommuneqaarfik Sermersooq Kommune	26	2.201	85	5.546	0,40
Kujalleq	5	520	104	1.636	0,32
Antal	55	4.634	84	14.050	0,30

Najoqqitarisaq: Deloitte-p kommunit ilaqutariinnermi suliassaqaarfimmi suliassanik sularinnittarnerinik paasiniaaqqissaarnera – Kommuninit paasissutissat januaari 2017-imeersut.

5.2 Suliassanik sularinnittartunut suliassiissutit nammakkiinerisa nalilersuiffiqineqarneri

Kommunit suliassaasa agguaqatigiissinnerat tigugaanni suliassanik sularinnittartunullu naleqqiullugu, meeqqanut inuusuttunullu suliassaqaarfimmi nuna tamakkerlugu suliassanik sularinnittartut 55-iupput aamma meeqqanut suliassat 4.634-iupput. Tamanna isumaqarpoq, suliassanik sularinnittartut ataasiakkaarlutik suliassaata agguaqatigiissillugit 84-iusut. Tamanna aamma takuneqarsinnaavoq Nalunaarsuiffik 1-imi. Tassunga ilannullugu malugineqassaaq, paasiniaaqqissaarnermi erseqqissarneqarmat, agguaqatigiissillugu naatsorsuutit suliassanik sularinnittartunut ataasiakkaanut kommunini ataasiakkaani annertuumik imarisaasa allangorarneri kommunini najugaqarfinnut ataasiakkaanut naleqqiukkaanni. Assersuutigalugu najugaqarfearpoq agguaqatigiissillugu suliassanik sularinnittartut ataasiakkaarlugit suliassat 200-t missaannik amerlassuseqartunik.

Suliassanik sularinnittartunut suliassiissutit nammakkiinerisa nalilersuiffiqineqarneranni, paasiniaaqqissaarnermi suliassat amerlassusaat Dansk Socialrådgiverforeningip 2016-imut suliassat amerlassusaannik missingersuinerat aallaavigineqarpoq. Tamanna peqquteqarpoq, Kalaallit Nunaanni isumaginnittoqarfiup amerlasuutigut qallunaat isumaginnittoqarfianut assinguneranik, Kalaallit Nunaanni isumaginnittoqarfimmi malittarisassat ataaniittut annertuumik qallunnat malittarisassaannut assingupput.

Dansk Socialrådgiverforening-ip 2016-imut kommunini suliassanik sularinnittartut suliassaasa amerlassusaannut missingersuut aalajangiussimavaat. Suliassat amerlassusaannut missingersuutit taakku malillugit Dansk Socialrådgiverforeningip kajumissaarutigaa:

"Meeqqanut inuusuttunullu suliassat missingersuutit suliassat amerlassusaat 25-35-nut suliassanik sularinnittartut ataasiakkaarlutik sularisassagaat apeqqutaatillugu suliassap qanoq issusaa ilagalugu suliassap oqimaassusaa".

Nunatsinni Inunnik Isumaginninnermi Siunnersortit Ilinniarsimasut Peqatigiiffiata (NIISIP) kommunini meeqqanut aamma ilaqutariinnut suliassaqaferinni suliassat meeqqanut isumaginninnermik ajornartorsiutilinnut amerlassusaat 35-40-t missaat kajumissaarutigaat. NIISIP ima itisiliivoq:

"Suliassat amerlassusaannut missingersuut imaappoq, inunnik isumaginnittumik ataatsimik piffissamik tamakkiisumik atorfilik meeqqanut inuusuttunullu 25-35-t missaannut akissusaaffeqarsinnaammat. Tassani pineqarput akuleriissillugit suliassat ajornaatsut, oqimaatsut aamma immikkut ajornakusoortut kiisalu suliassat assigiinngitsut siunnersuinnermi ilitersuinnermillu, nalunaaruteqarneq, nalorninartunik nalilersuinerit, misissuinerit, aaqqiinerit kiisalu inissiinerit. Isumaginninnermut siunnersortip annerusumik suliaanut ilaappata misissuinerit, nalunaaruteqarnerit, nalorninartunik nalilersuinerit kiisalu ataasiakkaanik siunnersuinnermi aamma ilitersuinnermi suliassat, kajumissaarutigineqarput suliassat 30-35-unissaat.

Isumaginninnermut siunnersortip annerusumik suliaanut ilaappata misissuilluni suliassat, kajumissaarutigineqarput suliassat 15-20-unissaat.

Isumaginninnermut siunnersortip annerusumik suliaanut ilaappata aaqqiinnermi suliassat, kajumissaarutigineqarput suliassat 30-35-unissaat.

Isumaginninnermut siunnersortip annerusumik suliaanut ilaappata inissiinnermi suliassat, kajumissaarutigineqarput suliassat 25-unissaat.

NIISIP-ip suliassat amerlassusaannik missingersuutaat naatsorsuutigineqarput meeqqamut ataatsimut, kisianni isumaginninnermi sulinnermi isumaginninnermi siunnersortip suliassarai ilaqutariit tamakkiisumik isigalugit".

Tassunga naleqqiullugu Kalaallit Nunaanni suliassanik suliarinnittartut ullumikkut agguqatigiissillugu meeqqanut inuusuttunullu suliaqarfimmi suliassaat 84-iupput.

Taamaammat erninnaartumik isummiunneqarsinnaavoq, suliassat tamaviaarnartut aamma suliassanik suliarinnittartut ataasiakkaarlutik sulinnerminni nammakkerneqarujusuarsinnaasut. Immikkoortortani suliassanik suliarinnittartut 200-t missaannik suliassaqartumi, sulinnermi nammakkerneqarneq isornartutut isigineqartariaqarpoq.

Suliassat amerlassusaata annertussusaanik nalilersuinnermi pingaaruteqarpoq arajutsinaveersaassallugu, qulaani misissuineq pingaarnertut sulisartut siniisuinit nalilersuinnermik tunngaveqarmata. Taamaammat aamma pingaaruteqarpoq, annertussuseq taanna, sulisitsisut nalilersuinnerannut naleqqiunneqarnissaa.

Suliassanik suliarinnittartut ataasiakkaat suliaasa amerlassusaat akulikitsumik eqqaaneqartarpoq sunniuteqarluangitsumik aamma pitsaavinngitsumik suliassanik suliarinninnermut peqqutit. Tassannga aamma aallaveqarluni, Dansk Socialrådgiverforening-ip suliaraa suliassat amerlassusaannut missingersuineq. Dansk Socialrådgiverforening-ip kissaatigaa pitsaassutsimik aamma sunniuteqarluartumik qaffasissusilimmik suliassanik suliarinnittartut inuiaqatigiinnut iluaqutaanissaat.

Pitsaatsutsimik aamma sunniuteqarluartumik suliassanik sularinninnermi aamma pis-sutaavoq aalajangeeqataasoq, Herning Kommunip Sverigesprogrammimik² pilersitsine-ra. Herningimi kommunip suliassanik sularinnittartut ataasiakkaat suliassaasa amerlas-susaat ikilismavaat, taamaasilluni suliassanik sularinnittartut immikkut suliassanik 24-inik peqalersillugit. Det Nationale Institut for Kommuners og Regioners Analyse aamma Forskning (KORA) Danmarkimiittoq sulinerup killiffiata qeqqani Herning Kommunip Sve-rigesprogrammimik pilersitsinera nalilersuiffigisimavaa. Tassani takuneqarsinnaavoq, meeqqanut inuusuttunullu suliassanut pitsaassuseq qaffassimasoq. Kommuni aamma saniatigut ukiup siulliup ingerlanerani inissiinnermi aningaasanik sipaaruteqarsimavoq, naak qaffaasoqarsimagaluatoq, suliassanik sularinnittartunut ataasiakkaanut suliassat amerlassusaat 24-t angusinnaanarlugit.

Tamaammat, erninnaartumik inernilunneqarsinnaavoq, suliassanik sularinnittartut ataasiakkaat suliassat amerlassusaat pitsaassutsimut aamma sunniuteqarluarnermut pingaartuusut suliassamik ingerlatsinermi, aningaasatigut pitsaanngitsumik sunniu-teqanngikkaluarlutik.

Kommunini suliassanik sularinnittartut agguaqatigiissillugu 84-inik suliassanik sularin-nittartut ataasiakkaarlutik sularisarpaat, erninnaartumik nalilersuineq imaassasoq, tamanna annertuumik sulinermi artukkiinerisussaoq Dansk Socialrådgiverforeningip aamma NISIP suliassat amerlassusaattut missingersersuutaannut naleqqiukkaanni. Suliassanik sularinnittartunut sulianik nammakkiinerujussuaq, suliamik suliaqarnerup pitsaassusaanik aamma sunniuteqarluartuuneranik sunniisinnaavoq.

6.0 Suliassanik sularinnittartumut suliassat amerlassusaannik mis-singersuuteqarnerup naleqquttuunerinik nalilersuineq

Tunngaviumik naleqquttuavoq suliassanik sularinnittartumut suliassat qanoq amer-latiginerinik siunnersuummik aalajangiinissaq meeqqanut inuusuttunullu suliassaqarfin-niinaanngitsumi, kisiannili suliassaqarfinni tamani. Tamanna peqquteqarpoq, pingaar-tumik sularinninnerup pitsaassusaanik sunniuteqarluarnissaanillu qulakkeerinninnissa-mik aamma annerusumik innuttaasumut iluaqutaasussamik. Suliassat amerlassusaan-ik siunnersuutit aamma taperseeqataassinnaapput:

- Suliassanik suliaqarnermut suliaqartartunik pisariaqartitanik qulakkeerinnin-nermi
- Kommunip siumoortumik aningaasanik missingersuusiomeranut atatillugu isu-mannaallisaanermi
- Suliffimmi atugarisanik pitsanngorsaanerit aamma sulisut akornanni suliap nuannersuuneranik pitsaassutsip aamma sunniuteqarluarnerup qaffanneranik suliassanik suliaqarnermi naammattunillu suliaqartartunik isumalluuteqarneq kinguneranillu ilimagineqartumik pitsaanerumik sulisussarsiorsinnaanermi aamma sulisunik tigumminiinnarsinnaanermi periarfissiilluni

² Herning Kommunip Sverigesprogrammi eqqussimavaa meeqqanut inuusuttunullu suliaqarfinni suliassanik sularinninnermut atatillugu, Sverigep meeqqanut inuusuttunullu sumiginnakkanut suleriaasaa isumassarsiffi-galugu.

Pingaaruteqarluinnarporli arajutsinaveersaassallugu, arlariinnik unammillernartoqarmat meeqqanut inuusuttunullu kommunini isumaginninnermi suliassat amerlassusaannik siunnersuutiniq piviusunngortitsinissaq. Sammisap paasiniaqqissaarnerata upper-narsarpaattaaq, arlariinnik unammillernartunik tikkuaalluni suliassap amerlassusissaan-nik missingersuinerit malinneqarsinnaanersut, immikkoortup tullia naleqqiullugu.

6.1 Suliap misissoqqissaarnerata inerneri

6.1.1 Isumaginninnermut siunnersortinut aamma suliassanik sularinnittartunut amerla-nernut aningaasartuutit

Suliassat amerlassusaannik missingersuusionerimi piviusunngortitsinissamut, isumagin-ninnermut siunnersortinik aamma suliassanik sularinnittartunik atorfinitsitsinissamut an-ingaasat atorussat naatsorsorneqassapput.

Imaappat, Dansk Socialrådgiverforeningip suliassat amerlassusaannik siunnersuutai tun-gavigineqarpata, suliassanik sularinnittartunit ataasiakkaanit suliassat amerlassusaat 35-it sularineqarpata, meeqqat inuusuttullu akornanni suliassat 4.634-iusut suliassanik sularinnittartunik 132-nik pisariaqartitsisoqassaaq. Nalunaarsuiffik 1-imi takune-qarsinnaavoq, massakkorpiaq nuna tamakkerlugu meeqqanut inuusuttunullu su-liassaqarfinni suliassanik sularinnittartut 55-iusut. Taamaattumik suliassanik sularin-nittartut 77-it pisariaqassapput suliassat 35-it suliassanik sularinnittartumit ataatsimit appartinneqassappata. 77-inik suliassanik sularinnittartunik atorfinitsitsinissap kingu-nerissavaa ukiumoortumik 27-30 mio. kr. aningaasartuutiniq qaffaaneq. Ani-ngaasartuutit annikillisinneqarsinnaapput isumaginninnermik siunnersortaannaan-ngitsunik kisiannili akuleriimmik isumaginninnermik siunnersortinik aamma suliassanik sularinnittartunik atorfinitsitsisoqarpat.

Suliassat amerlassusaannik siunnersuinissamut sularinnittussamut ataatsimut suliassat 35-it piviusunngortitsinneqassappata unammillernartua siulleq tassaassaaq ukiumoor-tumik aningaasartuutit matussuserneqarnissaat, taassuma kingunerissavaa amer-lanerusunik suliassanik sularinnittartunik atorfinitsitsinissaq. Hering Kommuniq Sveri-gesprogrammimik pilersitsineranit misilittakkat tunuliaqutaralugit taamaattoq naatsor-suutigineqarpoq, suliassanik sularinnittussanik siunissaq sivirusunerusoq eqqarsaatiga-lugu suliassaqarfinni allani sipaarutiniq pilersitsisoqarsinnaasoq, ilaatigut ilagalugit iniis-sinnermi suliassaqarfik. Hering Kommuniq misilittagaasa takutippaat, suliassanik sularinnittartut ataasiakkaarlugit suliassat ikinnerunerat periarfissiisut siusinnerusukkut suliniutiniq aallartitsinissanik aamma periarfissiisut suliat qaninnerusumik malinnaaffigi-nissaannik tassuunalu meeqqat pisariaqartitai eqqorluartut paasinissaannut. Suliassanik sularinnittartunut periarfissiivoq eqqortumik aallartitsinissaannut nalinginnaasumillu an-nikinnermik akuliunnerit, aaqqiinerit soorlu inissiinernut naleqqiullugu. Sipaarulli taanna angussagaanni pisariaqarpoq, aaqqiinernik akuliutinnginnerusunik pilersitsisoqarsimas-asaq, inissiinernut taarsiullugit atorneqarsinnaasunik.

6.1.2 Suliassanik sularinnittartunik pissarsiorneq aamma tiggummiinnerneq

Suliassat amerlassusaannik sularinnittartumut ataatsimut suliassanik 35-inik siunnersuut malinneqassappat, sularinnittartut suli 77-inik pissarsiorneqassaaq. Taanna su-liassanik sularinnittartunut maannakkumut naleqqiullugu marloriaat sinnerlugu nuna tamakkerlugu meeqqanut inuusuttunullu suliassanik sularinnittartussanik naleqassaaq.

Siunissamat sivilisunerusumut nalilersuiffiqeqarpoq suliassanik suliarinnittartunik amerlanerusunik atorfinittisinnaaneq piviusunngorsinnaasoq. Taanna pissuteqarpoq, Isumaginninnermut, Ilaqutariinnut, Naligiissitaanermut Inatsisinillu Atuutsitsinnermut Naalakkersuisoqarfik Ilisimatusarfik suleqatigalugu Siunnersuinnermut assistentitut ilinniarnermik aamma Piffinni Isumaginnittusanik ilinniartitsinnermik, isumaginninnermi suliassaqarfimmi suliassanik suliarinnittartut amerlanerusut ilinniartinniarlugit pilersitsimmata. Taamaallilluni 2016-imi siunnersuinnermut assistentit 27-it ilinniarlutik naammassisimapput, ilimagineqarporlu, ilinniarneq holdinik nutaanik 2017-imi aallarteqqippat ilinniartut 24-t missaanniissasut. Piffinni Isumaginnittusanik ilinniartitsineq naapertorlugu maannamut 29-nik ilinniartoqarpoq, taakku ilinniarnerminnik 2018-imi naammassinissapput, taassuma kinguneratigut ilimagineqarpoq 2018-imi holdinik nutaanik aallartitoqassasoq ilinniartunik 30-t missaannik. Tassunga ilanngullugu Isumaginninnermi siunnersuisutut ilinniarneq, ukiumut isumaginninnermut siunnersortinik qulingiluanik (9) naammassiffiusarpoq. Isumaginninnermi suliassaqarfimmi suliassanik suliarinnittarnermi suliap ingerlaqqinnera nukittorsarniarlugu, naleqqutissaaq isumaginninnermi suliassaqarfimmi suliassanik suliarinnittartunik ilinniarsimasunik pisariaqartitat qaninnerusumik misissorneqarnissaat.

Paasiniaaqqissaarnermut atatillugu isumaginninnermut siunnersortit suliassanik suliarinnittartut aningaasarsiaat aamma atorfeqarnerat qaffasinnerusumik paasiniaaffiqeqarsimapput. Paasiniaaqqissaarneq tunngavigalugu tikkuarneqarpoq kommuninut isumaginninnermut siunnersortinik pissarsiorneq aamma tigummiinneq ajornakusoorsimasoq. Isumaginninnermut siunnersortinik pissarsiornermi takuneqarsinnaavoq isumaginninnermut siunnersortit suliassanik suliarinnittartut aningaasarsiaat ilinniakkanut assingusunut naleqqiullugit appasinnerusut. Aammattaaq isumaginninnermut siunnersorti aningaasarsiaqinnerusinnaasoq atorfiginnerusinnaallunilu suliannut allanut soorlu unnuarsiorluni imaluunniit allaffissornikkut imaluunniit ilisimatusarnermi aamma ilinniartitsinnermi atorfinni, allanik isumaqatigiissutilinni. Tassungattaaq atatillugu meeqqanut inuusuttunullu suliassaqarfimmi suliassanik suliarinnittarneq tarnikkut sakkortunerusumik sunniuteqartarpoq.

Pissutsit arlariit allat aamma suliassanik suliarinnittartunut pisarissersuutaasinnaapput, pisortatigoortumik meeqqanut inuusuttunullu suliassaqarfimmi sulisunut, soorlu:

- Suliffimmi avatangiisit oqimaaqutaasutut misinnarsinnaapput, suliassanik suliarinnittartuq ataavartumik oqaatsitsigut innuttaasunit saassunneqartarmat aamma nakuusernermik siorasaarneqartarmat
- Suliassanik suliarinnittartup suliaraqarfeqarpoq annertuumik tarnikkut oqimaaqutaasinnaasut
- Suliassat amerlassusaat oqimaaqutaasutut misinnarsinnaapput, minnerungitsumik isornartorsiorneqarnerup kinguneranik, suliassanik suliarinnittartut isornartorsiorneqaatigisinnaasaannik

Taamaasilluni inernilerneqarsinnaavoq meeqqanut inuusuttunullu suliassanik suliarinnittartunik isumaginninnermut siunnersortinik pissarsiornissap aamma tigummiinnarnissap ukkatarineqarnissaa, soorlu:

- Isumaginninnermut siunnersortit aningaasarsiaat aamma atorfeqartinneqarnerisa pitsanngorsarnerisigut³
- Isumaginninnermut siunnersortinut sulinermi tarnikkut oqimaaqutaasinnaasunik annikillisaanerisugut

6.1.3 Suliassanik sularinnittartut aamma sullissiviit pisortaasa suliassamut piginnaasaat

Paasiniaaqqissaarnermi nalilersuiffigineqarput aamma sullissiviup pisortaa aamma suliassanik sularinnittartuq meeqqanut inuusuttunullu suliassaqaarfimmi suliassanik sularinnittarnissannut atatillugu. Nalilersuineq arlariinnik tunngaviusunik tunngaveqarpoq, ilagalugit:

- Inatsisitigut piginnaasat
- Isumaginninnermut ilisimasat
- Isumaginninnermut sakkut
- Inuttut piginnaasat
- Oqaatsitigut piginnaasat
- Pisortatut piginnaasat (sullissiviup pisortaanut tunngasoq)

Nalilersuinerup ataatsimoortup takutippaa, sullissiviup pisortaa aamma suliassanik sularinnittartut piginnaasamikku ineriartornissaat pisariaqartoq. Sullissiviup pisortaanut immikkuullarissumik atuuppoq, pisortatut aamma inatsisitigut piginnaasaat piumasanut naleqqutinngitsut, massa suliassanik sularinnittartut nalinginnaasumik piginnaasaat tunngaviusumik nalilersuinermi taaneqartut tamakkerlugit pitsannguiffigissallugit pisariaqartikkaat oqaatsitigut piginnaasat minillugit. Suliassanik sularinnittartut piginnaasaanik misissuinerit tunngavigalugit takutinneqarpoq kommunini suliassanik sularinnittartut 33 procentii isumaginninnermut siunnersortit ilinniagaqartut. Innersuussutigineqarpoq Nalunaarsuiffik 1-imi, tassani takuneqarsinnaavoq meeqqanut inuusuttunullu isumaginnittoqarfimmi suliassanik sularinnittartut 55-iusut, tamanna isumaqarpoq 19-it missai isumaginninnermut siunnersortit ilinniagaqarsimasut. Suliassanik sularinnittartut sineri isumaginninnermut atorfilltut, isumaginninnermut perorsaasutut, isumaginninnermut ikiortitut imaluunniit allamik takkajaamik imaluunniit takisuumik ilinniagaqartuupput.

Taamaasilluni isummianneqarsinnaavoq suliassanik sularinnittartunik arlalinnik pisarsiorinissaq naammangitsoq pitsaasumik aamma sunniuteqarluartumik kivitseqataasussanik. Aammattaaq pisariaqarpoq massakorpiaq suliassanik sularinnittartut sullissiviullu pisortai piginnaasamikku ineriartortinneqarnissaat pikkorissarnikkut aamma ilinniaqqinnikkut, taamaallitut pitsaasumik aamma sunniuteqarluartumik meeqqanut inuusuttunullu suliattuumassuteqartut qulakkeerniarlugit.

6.1.4 Assigiiaartumik sularinik suleriaaseq assigiissaartumillu suliatt ingerlaneramik allaaserinninnerit

Paasiniaaqqissaarnermi aamma tikkuarneqarpoq, kommunini isumaginninnermik suliassaqaarfinni assigiiaartumik suliassanik sularinnittarnernik assigiiaartumillu ingerlaarnermik allaaserinninnermik aamma ikorsiissutinik pisariaqartoq.

³ Tassunga atatillugu arajutsinaveersaarneqassaaq Isumaginninnermut siunnersortinut isumaqatigiissut nutaaq decembari 2016-imeersoq.

Pitsaasumik sunniuteqarluartumillu annertusiliinissap aammalu assigiimmik innut-taasunik sullissineq qulakkeerneqassappat, assigiiaartunik aamma allannguajaatsunik suliassanik suliarinnittarnernik aammalu ingerlaarnerup allaaserineqarnerinik pisaria-qartoq. Massakkorpiaq kommunini suliassanik suliarinnittarneq aalajangersimasumik pe-riaaseqanngilaq, soorlu assigiinngitsunik arlaqartunik aammalu pisoqalisimasunik kommunip iluani siunnersuutit aamma suleriaatsit allaaserinninnerillu atorneqartartut.

Taamaattumik siunnersuutigineqarpoq:

- Suliassanik suliarinnittarnernik tamakkiisumik atortuuleersitsinissaq
- Ilisimariikkamik imaluunniit ilisimariikkanik aamma takussuserneqarsinnaareer-sunik tunngavilinnik periaatsinik atornissaq, Kalaallit Nunaannut tulluarsakkanik
- Tamanut atuuttumik suliassanik suliarinnittarnermut periaatsinik aamma inger-latsinermi allaaserinninnermik kommunit akornanni atortuulersitsineq

Qulaani allasimasut suliniutigilerneru annertuseeqataassapput assigiiaartumik suliassa-nik suliarinnittarnerup iluani aamma kommunit akornanni aammattaq suliassanik suli-a-rinnittartut aalajaatsumik killissarititaasunik tunnineqarnissaannik. Assinganittaaq suli-as-anik suliarinnittarneq eqaannerulersissavaa, soorlu innuttaasup kommunit akornanni nuunneranut imaluunniit suliassanik suliarinnittartup kommunit akornanni suliffimini nuunnerani.

Tassunga atatillugu aamma siunnersuutigineqarpoq ataatsimoortumik pisorta qarfiit elek-tronikkikkut suliassanik suliarinnittarnermi ataqatigiimmik aqqissuussamik pilersitsiso-qarnissaa. Taamaasilluni kommunit ataatsimut suliassanik suliarinnittarnermi qarasa-siatigut suliaannut ikorfartuisumik, tamakkiisumik isiginninnermut, sulianut ataasiakkaa-nut, kisianni aamma ajunnginnerusumik aammalu imartunerusunik paasissutissanik isumaginninnermi ingerlatsinerup tungaatigut pilersitsisinnaaqqullugu. Tamanna ajun-ngitsumik nammasisaqarluarnissamik aamma pitsaasumik suliassanik suliarinnittarnis-samik periarfissiissaaq.

Paasiniaaqqissaarnerup takutippaa maannakkut suliassanik suliarinnittarnermi ata-qatigiimmik aqqissuussineq tunngaviusoq atorneqartoq, malittarisassanik imaluunniit suli-amik piffissap iluani suliarinninnermik atuinngitsoq, aamma tunngaviusoq taamaasil-luni suliassanik suliarinnittarnermut nakkutillineq nalileeqqinnerlu ikorfartunngikkai. Nalunaarutitut paasissutissanik katersinerit aamma massakkut suli-at ataqatigiimmik aqqissuussa-neri ikorfartorneqanngillat. Tassunga atatillugu iluaqusiinerussaaq ata-at-simoortumik qarasaasiakkut ata-qatigiinnik aqqissuussamik kommunit akornanni peqarnissaq, tassami iluatsilluartumik ineriartorneq aamma taassuminnga atulersitsineq tuniseqataasinnaamat kommuninut tamanut paasissutissat assigiiaat qulakkeerneqar-neranik, taakku ilaatigut atorneqarsinnaapput nakkutillinnermut aamma sunniutunik uut-tortaanermut. Taamaasilluni innuttaasunut sullissineq kommunit akornanni nuuttunut oqinnerulersissammagu, assigiiaarnerulersillugu.

6.1.5 Paasissutissanik aamma ilisimasanik avitseqatigiinneq

Paasiniaaqqissaarnermi ukkatarineqartut kingulliattut pisariaqartinneqarpoq pitsaaneru-sumik inatsisinik, maleruagassanik aamma aaliangiinernik atuuttunik ilisimatitsineq, ila-galugit tassunga allannguutit kiisalu pitsaanerpaanik suleriaatsinik ilisimasanik avit-seqatigiinneq.

Paasissutissat pitsaanerusut ilisimasaniillu avitseqatigiinneq qulakkeerniarlugu siunnersuutigineqarpoq, nuna tamakkerlugu isaaffimmik pilersitsisoqarnissaa tassani suliassanik suliarinnittartut periaatsimut, inatsisinut aamma suliat naammassisassat assigiingitsut il.il. naleqquttunik pissarsiffiginnaasaannik. Isaaffimmik taamaattumik pilersitsineq aamma aserfallatsaaliuineq inissisimareerpoq suliassaqarfimmik tullerriaarnermi qaffatsitsinermi aalajangerneqarsimasumi.

6.1.6 Eqikkaaneq

Piginnaasat ajunnginnerusut pisariaqartinneqartut qulaaniittut, ataatsimoortumik suliassanik suliarinnittarnermut aamma periaatsimut allattorsimaffiit, ataatsimoortumik elektroniskimik suliassanik suliarinnittarnermut ataqatigiimmik aaqqissuussinerit, ilisimasanullu avitseqatigiinnermut isaaffik, taakkuupput pisariaqartinneqartut aqutseqataasussat, suliassanik suliarinnittartup ataatsip suliassat amerlassusaanik suliarinnittarnermut 35-iusunut siunnersuinerit piviusunngortinneqassappata. Tamanna peqquteqarpoq, atugassaritinneqartut sunniuteqarluartumik pitsaanerusumillu meeqqanut inuusuttunullu suliassanik suliarinnittarnermut tapersiissappata. Aammattaaq tigummiinnarnissaq suliassanillu suliarinnittartunik sulinermi atortut tapersiissammata, atugassaritinneqartunik pitsaanerulersitsillutik, naatsorsuutigineqarpoq, kinguneqarluarnissaa suliassanik suliarinnittartunik tigummiinnarnissamut pissarsiornissamut periarfissiissalluni.

6.2 Suliassat amerlassusaannik missingersuutini aalajangiinerup naleqquttuunerini nalilersuineq

Nalinginnaasumik nalilersorneqartarpoq, suliassat amerlassusaanik siunnersuutit pingaaruteqartut meeqqat inuusuttullu sumiginnakkat sullinnerini ajunnginnerusunik atugaqartinneqarnissaat qulakkeerniarlugu.

Suliassat amerlassusaannut missingersuutit taamaallaat siunnersuutaannartut paasineqartarput, tassami pisariaqartinneqartuassamat suliassat oqimaassusaat eqqarsaatigineqartuarnissaat. Suliassanik oqimaannerungaartunik takkuttoqarsinnaasarpog taamatullu peqartillugu suliassanik suliarinnittartoq suliassanik allanik kivitsinissaa periarfissaqanngingajappog. Aappaatigut ingerlateqqitassanik nalinginnaasunik, soorlu piffissaajarnanngitsunik peqartarsinnaasarpog. Assinganillu aamma asersuutigineqarpoq allatigut meeqqanut suliassaqarfimmi suliassanik aallartitsisoqarsinnaasarmat, suliassaviusut inersimasunut suliassaqarfinnut attuumassuteqartut. Tamaku misigineqartarput soorlu suliassani erninermi ullormusialinnut aamma siusinaartumik utoqqalinersiuteqartunut qitornalinnut ineqarnermut tapisiassanik attuumassuteqartunut. Taamaammata aamma pingaaruteqarpoq suliassat amerlassusaannut missingersuutini aalajangiinermi aamma suliat suunerini nassuiaasersuinissap suliarineqarnissaa suliassat amerlassusaannut missingersuutit naapertorlugit.

Aammattaaq kommunini isumaginninnermik ingerlatsivinni piffissaasumi atugaritsineqartut suliassat amerlassusaannut qaffasissuseq nalilersuinerit tunngavileeqataajuassapput. Taamaasilluni suliassat amerlassusaannik siunnersuutit aalajangerneqarsimasut qaffasissusaat piviusorsioortumik kommunini malinneqarnissaa periarfissaalereqassaaq. Illuatungaani aamma pingaartuuvog suliassat amerlassusaanik siunnersuutit angusaqarluarniartuunissaat, taamaalilluni suliassat amerlassusaat siunnersuutigineqartut tamatigut pitsaanerpaamik anguniarneqartarnissaat sunniuteqarluartumillu suliassanik suliarinnittoqarnissaa qulakkeerneqarluni.

Suliassat amerlassusaatut siunnersuutit siornatigut eqqaaneqareernerattut ator-neqarsinnaavoq, uuttuutitut, kommunini qulakkeersimaneraat, naammattunik sulisunik aamma aningaasanik isumalluutunik immikkoortitsisoqarsimanera, anguniarneqarpat, suliassat amerlassusaasa missingersersuutitut eqqortinneqarnissaa.

6.2.1 Suliat amerlassusaannik missingersuutunik atortuulersitsinermi illoqarfik misiliffiusoq

Suliassat amerlassusaannut missingersuutit kiisalu kingusinnerusukkut suliassat amerlassusaannik killiliinissap Kalaallit Nunaanni isumaginninnikkut suliassaqarfimmi suliassanik suliarinnittartunut sakkussaavoq nutaaq. Taamaammat aamma pingaaruteqarpoq, suliassat amerlassusaannut missingersuutit pillugit nalinga kiisalu periaaseq sumiiffimmi pissutsinut aamma suliassanut naleqqussagaanissaa. Taamaammat aallarniutigineqarpoq, suliassat amerlassusaasa missingersuutaannik atulersitsineq siullermik pissasoq suliassat amerlassusaasa missingersuutaat illoqarfimmi ataatsimi imaluunniit illoqarfimmi arlalinni misiliffiusuni eqqunneqassasut. Suliniutigineqarpoq piareersaatitut suliniut aallartinneqassasoq, nunami illoqarfiit minnerit ilaanni ataatsimi imaluunniit arlalinni meeqqanut inuusuttunullu suliassaqarfimmi ukiut pingasut (3) ingerlaneranni suliassat amerlassusaat missingersuutaasut 35-t missaat aallartinneqassasut. Tigussaanagerusumik suliassat amerlassusaat missingersuutaasut illoqarfimmi ataatsimi imaluunniit illoqarfimmi arlalinni misiliffiusuni atulersinneqarnissaat pillugu suliniummik allaaserinnittoqassaaq. Suliniutip allaaserineqarnerata ilaatigut qularnaarneqassaaq ingerlaavartumik nalilersuinissaq kiisalu suliniutip naammassinerani ataatsimut nalilersuinissaq. Tamanna pingaartuuvoq qularnaarniarlugu, ilisimasanik aamma misilittakkanik sulinerup suliassat amerlassusaannik missingersuutit aallartinneqarnerisa ingerlaqqinneranni pilersitsisoqarnissaa. Tamanna atuuppoq suliassaqarfimmi arlalippassuarni, ilagalugit suliassat amerlassusaannik missingersuutit kissaatigineqartutut sunniuteqarnerisut, suliassat amerlassusaattut missingersuutit suliassat 35-t missaat suliassanik suliarinnittartumut nalingi naleqqunnersut il.il. Piareersaatitut suliniummik matuminnga ajornasannigilaq suliassat amerlassusaannut missingersuutunik atuinermi suliassanik unammillernarsinnaasunik aamma nalorninarsinnaasunik qulaarinissaq. Iisimasaq aamma misilittagaq taanna pilersinneqartussaasoq piareersaatitut suliniummut aallavittut atorneqassaaq ingerlaqqinnermi atulersinneqarnissaa ingerlanerani aamma nunap sinneranut suliassat amerlassusaannik missingersuutunik allaaserinninnermi.

6.2.2 Meeqqanut inuusuttunullu suliassaqarfimmi suliassanik suliarinninnermi pissutit allat

Illoqarfimmi ataatsimi imaluunniit illoqarfimmi arlalinni suliassat amerlassusaannik missingersuutunik aallartitsinerup saniatigut aamma ingerlaavartumik pissutsit ilaannik suliarinnittoqassaaq, aamma sillimaffiginissaannut pisariaqartut, pitsaassutsip qaffannera aamma sunniuteqarluartumik suliassat suliarineqarnerisa qularnaarneqarneri. Taamaammat aamma suliamik aallartitsisoqassaaq, pilersinniakkat tulliuttut naleqqiullugit, taakku suliassat suliarineqarnerannut ikiorsiisussaapput:

- Isumaginninnermut siunnersortit aningaasarsiaannik atorfeqartinnerannillu pitsannguineertigut
- Suliassanik suliarinnittartut piginnaasaannik qaffasaanissaq, pikkorissarnernik ilinniarnernillu neqeroornertigut
- Isumaginninnermik ingerlatsinermi periaatsinik ineriartortitsinertigut
- Ataqtigiimmik aaqquissuussinernik aamma suliassanik suliarinnittarnermi ingerlatsinernek ineriartortitsinertigut aamma ikorfatuinertigut

- Pitsaanagerusumik paasissutissiinnikkut aamma ilisimasani avitseqatigiinnertigut

2017-imut aningaasanut inatsisip atortussanngortinneqarnerani aningaasaatit immikkoortinneqarsimapput pissutsinut arlalippassuarnut allanut, taakku aamma meeqqanut inuusuttunullu suliassaqaarfimmi suliassat sularineqarnerannut pingaaruteqarput. Tamanna isumaqarpoq, 2017-ip aallartinnerani suliap taassuma aallartinneqarsinnaanerani.

2017-imut aningaasanut inatsimmi 2017-imiit 6,8 mio. koruunit ukiumut immikkoortinneqarsimapput aamma isumaginninnermi aqutsisoqaarfimmik pilersitsisoqarnissaa tikillugu kiisalu 2017-imi 1,5 mio. koruunit ataasiaannarluni aningaasartuutitut isumaginninnermi aqutsisoqaarfimmik pilersitsinnermut atatillugu. Isumaginninnermi aqutsisoqarfik nuna tamakkerlugu pissassarfiussaaq, kommuninik aamma kommunit suliassanik sularinnittarnerannik ikorsisussaaq. Tamanna sularineqassaaq, isumaginninnermi aqutsisoqarfiup ineriartortitsinnermik suliqaarnerasigut, siunnersuinnermik aamma atulersitsinnermik isumaginninnermi suliassaqaarfimmi tamarmiusumi aamma iluarsiissutissanik ilanngussissaaq ilaatigut meeqqanut inuusuttunullu suliassaqaarfimmi. Tamanna pillugu isumaginninnermik aqutsisoqarfik ilaatigut isumaginninnermut tunngasunik periaatsinik aamma sulisaatsinik sunnuteqarluartunik paasissutissiisassaaq aamma siaruaasassaaq, kommuninut isumaginninnermut tunngasunik siunnersuinnermik ingerlatsissaaq, kommunit ikiorserlugit immineq ingerlatsinnermi sulisaasianni aamma taakkuninnga ineriartortitsinnermi. Taamaalilluni isumaginninnermi aqutsisoqarfiup kommunit meeqqanut inuusuttunullu suliassaqaarfimmi suliassanik sularinninnerat ikorsissavaa aamma suliassat unammillernartut ilaannik naammassinninnissamik ilanngussisinnaalluni, suliassat amerlassusaannik paasiniaaqqissaarnermi tikkuarneqarsimasunik ilaatigut pitsaanagerusumik paasissutissanik aamma ilisimasanik avitseqatigiinnermut kiisalu assigiissaartunik suliassanik sularinneriaatsinut periaatsinik, suliap ingerlanerannik allaaserinninnermik aamma ikorsiilluni sakkunik.

Aammattaaq 2017-imut aningaasanut inatsimmi soqutiginartutut immikkoortuusimavoq, pisariaqartitsisoqarmat allagaatinik/suliassanik aamma IT-ikkut ikorsiinnermut suliniutinik kommunit suliassanik sularinninnerannut kiisalu isumaginninnermi suliassaqaarfimmi nakkutilliilluni sulinnermut ikorsiisinnaaniarluni. Allagaatinik/suliassanik aamma IT-ikkut ikorsiinnermut suliniutinik pilersitsinissaaq qularnaarniarlugu 2017-imi 2,0 mio. koruunit immikkoortinneqarsimapput, 2018-imi 2,5 mio. koruunit kiisalu 1,5 mio. koruunit ukiumoortumik 2019-imi aamma 2020-mi allagaatinik/suliassanik aamma IT-ikkut ikorsiinnermut suliniutinik pilersitsisoqarnissanut.

6.2.3 FN-ip meeqqanut isumaqatigiissutaasa ilanngunneqarnerata allaffissornikkut aamma aningaasatigut kingunerinik KORA-p paasiniaaqqissaarnera

Suliassat amerlassusaannik missingersuutit aalajangiunnerata naleqquttuunerani nalilersuinnermi pingaaruteqarpoq arajutsinaveersaassallugu, suliassat amerlassusaannik missingersuutit sunniutaasa aallaavigigaat Skandinaviami nunani pissutit aallaaviusut, ilagalugit Danmark aamma Sverige.

FN-ip Kalaallit Nunaanni⁴ meeqqanut isumaqatigiissutaata ilannguneqarnissaata allaffissornermut aamma aningaasaqarnermut kingunerisai KORA-p paasiniaaqqissaarnerani soorlu takuneqarsinnaasoq, Kalaallit Nunaat meeqqanut inuusuttunullu isumaginninnikkut sumiginnakkanut Norgemi/Finnmarkimi pitsaassutsimut naleqquttumik suliaqasappat, Kalaallit Nunaata aamma Norgep/Finnmarkip akornanni annertuumik aningaasaqarnikkut nikingasoqartoq. Taamaammat pingaaruteqarpoq arajutsinaveersaassallugu Kalaallit Nunaat Norgep aamma skandinaviami nunat allat nalinganiinngimmat meeqqat inuusuttullu isumaginninnikkut sumiginnakkat naleqqiutissagaanni.

Taamaammallu mianersortuumik pisariaqarpoq, Kalaallit Nunaannut suliassat amerlassusaannik missingersuutiniq skandinaviami nunani allanisut atulersitsineri sunniummik assingusumik naatsorsuuteqarnissaq. Tassunga aamma ilaavoq, KORA-p paasiniaaqqissaarnerani tikkuarneqarmat, Kalaallit Nunaanni meeqqat inuusuttullu pillugit isumaginninnermi suliassaqarfimmi sulisussarsiornermi aamma sulisunik naleqquttunik ilinniarsimasunik tigumminiinnarsinnaanermi suliassanik unammillernartoqartoq. Taanna suliassanut unammillernartunut naapertuuppoq, aamma taakku suliassat amerlassusaannik paasiniaaqqissaarnermi tikkuarneqartut. Sulisussarsiornermi aamma sulisunik tigumminiinnarnermi suliassat unammillernartut naleqqiukkaanni aammattaaq pingaartuuvoq arajutsinaveersaassallugu suliassat amerlassusaannik missingersuutit sunniutissaannut naatsorsuutit.

7.0 Meeqqanut inuusuttunullu suliassaqarfimmi isumalluutiniq naammattunik atugassiisoqarnerisooq pillugu nalilersuineq

Meeqqanut inuusuttunullu sulliassaqarfimmut isumalluutiniq immikkortitsinerit naammannersut imaalliallaannaq nalilersuiffiqineqarnissaat ajornakusoorpoq.

Soorlu siusinnerusukkut oqaatigineqareersoq KORA-p paasiniaaqqissaarnerata ersersippaa FN-ip Kalaallit Nunaanni meeqqanut isumaqatigiissutaata ilanngutitsinneqarnera aammattaaq, Kalaallit Nunaat annertuumik aningaasatigut kinguaattooqqasoq, FN-ip meeqqanut isumaqatigiissutaannut anguniagassanut naleqqiullugu. Tigussaanagerusumik paasiniaaqqissaarnerup ersersippaa, pisariaqartitsisoqartoq meeqqanut inuusuttunullu suliassaqarfiup ukiuni aggersuni sallinngortinneqarnissaa, pinaveersaartitsilluni suliat nutaat ineriartortinniarlugit aamma aallartinniarlugit kiisalu siusissukkut suliap aallartisinnaanissaa ukkatariniarlugu. Tamanna suliassaqarfinni periaatsinik ineriartortitsineri aamma neqeroorutiniq pilersitsineri pissutsini atuuppoq, taamaalilluni suliassanik suliarrinnittartut innersuussisinnaaqqullugit aqqissuussanut naleqqulluurtunut. Naalakkersuisut suliaq aallartippaat malittareqqinneqarnissaanut pilersaarummik allaaserinninnikkut, ilagalugu meeqqanut inuusuttunullu sumiginnakkanut isumaginninnermut politikikkut periusissanik nutaanik ilusilersuinerit.

Suliassat amerlassusaannik paasiniaaqqissaarnerup nassuiaatigaa suliassanik suliarrinnittartut arlalitsigut misigisaraat aqqissuussanut naleqqulluurtunut innersuussisinnaaq periarfissaqarfiginagu, taamaattumillu toqqaasariaqartarsimallutik annikinnerusumik iliuseqarnissamat imaluunniit annikinnerusumik aqqissuussanut. Paasiniaaqqissaar-

⁴ FN-ip Kalaallit Nunaanni meeqqanut isumaqatigiissutaata ilanngutitsinneqarnera – Aningaasaqarnermut aamma allaffissornermut inissisimanerit pillugit paasiniaaqqissaarnerisooq Norgemut naleqqiussineq aqqutigalugu, KORA 2016.

nermi immikkuullarissumik oqariartuutigineqarpoq pitsaanerusunik allaanerusunik inisiisarfinnik pisariaqartitsisoqartoq, neqeroorutitik annikinnerusunik aallarnisaasoqarsimannginnermik peqquutilimmik. Taamaalilluni neqeroorutit meeqqanut inuusuttunullu suliaasaqarfinni minnerusunik akuliuttunik aallartitsinissaq pisariaqarpoq. Pisariaqartitsinerup taassuma arajutsineqannginnissaa pingaartuuvoq. Tamanna peqquteqarpoq, meeqqanut inuusuttunullu suliaasaqarfinni aningaasartuutit annertusiartorneri akiorniarlugit pingaaruteqarpoq, saniatigullu pisariaqartitat suliaasanik suliarinnittartut amerlasusaat, pisarialimmik assigiinngitsunik neqeroorsinnaaneq, kommunini suliaasanik suliarinnittarnermi aammalu pisarialimmik piaartumik aamma pinaveersaartitsinermik ingerlatsinerit ikorfartorniarlugit. Massakkumut pisariaqartinneqassapput aningaasaleeqqinnissat inissiivinniit minnerusunik neqeroorutitik aallarnisaanissamat aammalu siusissukkut pinaveersaartitsinikkullu sullissinnermut tunngaviusunut neqeroornissaq. Taamaamat 2017-imut aningaasanut inatsimmi immikkoortinneqarput 2017-imut 6,0 mio. koruunit aamma ukiumut 10 mio. koruunit ukiuni 2018-2020 kiisalu 2017-imit ukiumut 6,8 mio. koruunit isumaginninnermi aqutsisoqarfiup pilersinneqarnissanut, taakku ilaatigut atorineqassapput periaatsinik ineriartortitsinnermut, pitsaaliuisuusunut aamma siusissukkut suliaqarneq, atorineqarsinnaasut meeqqat angajoqqaaminni najugaqarneranni. Aammattaaq aningaasaatit atorineqassapput ilaqutariinnut sullissivinni sulianut, aamma tassani ilaqutariit ataatsimoortillugit sulissunneqarnerinut kiisalu angajoqqarsiaqarnermut sulliaasaqarfimmik nukittorsaanermi. Piffissami ungasissumi minnerusunik akuliulluni aaqqiinerit sunniuteqaatigissavaat meeqqanut inuusuttunullu suliaasaqarfinni aningaasartuutit annertusiartunnginnissaat. Tassunga peqqutaapput annikinnerusumik akuliulluni aaqqiinerit inissiivinnut naleqqiullugit akikinnerummata, kisianni aamma, siusissumik pinaveersaartitsinermillu sullissineq inuttut ajornartorsiutinik piaartumik sulineq taamatut kinguneqarsinnaammat, taamaasillunilu meeqqat inuunermi kingusinnerusumi inuttut sullitassatut kinguneqannginnissaat qulakkeerneqarnissamat.

8.0 Naggasiut

Isumaginninnermi sulianik siusissukkut suliat qulakkeerneqassappata, pingaaruteqarpoq kommunini suliaasanik suliarinnittartut piffissaq pisariaqartitaq atussagaat. Taamaalilluni qulakkeerneqassamat siullermeertumik meeqqamut ernummatit sukkasuumik sulisutigineqarnissaat, saaffiginnissutillu uninngatiinnannginnissaat sulianut ajornakusoornerusunik imalinnut peqquteqartumik.

Suliaasanik suliarinnittarnerup pitsaassusaa qulakkeerneqassaaq ilaatigut soorlu suliaasanik suliarinnittartunik ukkataqarnikkut, ilagalugit suliaasanik suliarinnittartoq piffissaqartinneqartoq pisariaqartitaa naaportorlugu, kiisalu isumaginninnermi sakkut suliamut attuumassuteqartut periutsillu pisariaqartitat pissarsiarineqarsinnaasunik peqarnera.

Naalackersuisut suliaanni meeqqat inuusuttullu sumiginnakkat atugaanni pitsanngorsaanissamat siusissukkut suliniuteqarnissamat aamma pitsaasumik suliaasanik suliarinnittarneq pingaarluinnarpoq annertuumillu salliutinneqarluni. Meeqqanut inuusuttunullu sumiginnakkanut pissutsit pitsanngorsarniarlugit Naalackersuisut sulinerat tassaavoq siusinnerusukkut suliaqarneq aamma suliaasat suliarineqarnerani pitsaasuseq pingaaruteqavissoq aamma qutsissumik salliutinneqartoq. 2017-imut aningaasanut inatsimmi aalajangiisoqareersimavoq suliniutit arlallit aallartinneqassasut, taakku

meeqqanut inuusuttunullu suliassa qarfimmik suliassanik sularinninnermik ikiorsiissapput aamma pitsannguissapput. Suliniutinut taakkununga pilersaarummik ataqatigiissumik sularinnittoqarumaarpoq ilaatigut kommunit oqaloqatigalugit.

Taamatutaaq kissaatigineqarpoq suliassat amerlassusaannik missingersuutiniq sularinninnermik aalajangiinissaq aallartinneqassasoq, piareersaatitut suliniummik aallartitsinikkut, tassani suliassat amerlassusaannut missingersuutit aallartinneqassapput illoqarfimmik ataatsimi imaluunniit arlalinni misissuiffiusuni suliniutip ingerlanerani. Suliniut taanna taammaamat tunngaviussa q sulinerup ingerlaqqinnissaanut meeqqanut inuusuttunullu suliassat amerlassusaannik missingersuutiniq aalajangiinnermi.

9.0 Atuagassiat atornerqartut allattorsimaffiat

- *Nalunaarusiaq eqikkaasoq – Suliassa qarfinni suliassanik sularinnittarnermik aamma piginnaasanik paasiniaaqqissaarneq – Kommunit Ilaqutariinni suliassa qarfianni suliassanik sularinnittarnerat:* Deloitte, januaari 2017.
- *FN-ip Kalaallit Nunaanni meeqqanut isumaqatigiissutaata ilanngutitsinneqarnera – Aningaasaqarnermut aamma allaffissornermut inissisimanerit pillugit paasiniaaqqissaarneq Norgemut naleqqiussineq aqqutigalugu:* Det Nationale Institut for Kommuners og Regioners Analyse og Forskning (KORA), 2016.
- *Sverigesprogrammip killiffiata qeqqani nalilersuineq:* Det Nationale Institut for Kommuners og Regioners Analyse og Forskning (KORA), 2015.